

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

nen oproepen en geeft hiervan verhelderende voorbeelden. Tessman ziet een duidelijke relatie tussen het innerlijke beeld van de analyticus en een bevredigend verlopen analyse. Hoe bevredigender de analyse, hoe groter de kans dat de analyticus op een levendige wijze aanwezig blijft in de binnenwereld van de analysant en hoe sterker de neiging om dit beeld te gebruiken voor een innerlijke therapeutische dialoog. Een voor haar onverwachte uitkomst betrof de relatie tussen de mate waarin een analyse bevredigend was en de mate waarin de analyticus als een ander werd ervaren, een compleet persoon. Deze waardering voor de 'otherness' van de analyticus verraste haar, juist nu het accent in de hedendaagse analyse zo ligt op het onderkennen van het belang van 'empathic attunement' en 'moments of meeting'.

Kortom, een prachtig boek met veel klinisch relevant materiaal, dat ik van harte aanbeveel.

Duitse neutraliteit

Bespreking van

KARL KÖNIG (2005). *Abstinenz, Neutralität und Transparenz in psychoanalytisch orientierten Therapien*. Stuttgart: Klett-Cotta. ISBN 3 608 94402 8, 190 pp., € 21,-

ANGELA HANKE *

In zijn nieuwste boek beschrijft de populaire Duitse psychoanalyticus König hoe in de verschillende varianten van psychoanalytische psychotherapie wordt omgegaan met abstinentie, neutraliteit en transparantie. Volgens hem is de objectrelatietheorie de brug tussen egopsychologische benaderingen en relationele richtingen. König is een man van compromissen, hij pleit voor integratie en verzoening van de verschillende scholen. Hij is ervan overtuigd dat de verschillende analytische richtingen beter

in vrede zouden kunnen leven en elkaar bevuchten. In zijn integratie doet hij echter onrecht aan de vele analytici die door het postkleiniaan denken en dan in de eerste plaats door Bion worden geïnspireerd.

König benadrukt vooral de subjectiviteit als grondidee. Volgens König dient de analyticus of de analytische psychotherapeut te reflecteren over de eigen subjectiviteit. Hij mag zich niet onderwerpen aan objectieve criteria bij het vorm geven aan abstinentie, neutraliteit, transparantie en directiviteit. Zijn visie is logisch en consistent. In meerdere passages in het boek illustreert hij hoe de professionele handhaving van deze tegenovergestelde attitudes aan de therapeut hoge eisen stelt op het vlak van zelfkennis en reflectief vermogen. Anderzijds wordt onze verbazing gewekt wanneer hij in zijn uiteenzetting over de leeranalyse een pleidooi houdt voor mildere opleidingseisen. Leert men de analytische abstinentie en neutraliteit juist niet dankzij het psychoanalytisch proces dat men zelf aan den lijve heeft doorgemaakt en duurzaam heeft verinnerlijkt? Is dit niet de kern van de leeranalyse? Wanneer de therapeut zelf ervaren heeft dat symptomen, herhalingsdwang en manifestaties van het onbewuste tot ontwikkeling komen in de context van de analytische relatie en betekenis krijgen binnen het overdrachts-tegenoverdrachtsgebeuren, zal hij niet overtuigd hoeven worden van het belang van abstinentie en neutraliteit. Zonder deze ervaring in de eigen leeranalyse zal het de toekomstige analyticus moeilijk vallen om de psychoanalyse libidineus te bezetten. Mogelijk is dit ook de reden waarom steeds meer psychoanalytici in Duitsland de hoogfrequente psychoanalyse willen omschrijven als een focale therapie met wisselende focus (Thomä & Kächele 1996).

Dit boek kan dienst doen als oriënterende gids voor therapeuten die zich afvragen hoe om te gaan met abstinentie, neutraliteit en transparantie in laagfrequente psychoanalytische therapieën. Er wordt ook rekening gehouden met indicatiestelling en met de

subjectiviteit van de therapeut. De verschillende tradities binnen het psychoanalytische denken komen voldoende aan bod. Het boek is overzichtelijk gestructureerd zowel in zijn grondidee als in de opbouw ervan en het leest vlot en aangenaam. De psychoanalyticus die op de hoogte is van de vakliteratuur, zal het boek als te simplifiërend en te schematisch ervaren.

Literatuur

KÄCHELE, H. & THOMÄ, H. (1996). *Lehrbuch der psychoanalytischen Therapie*. Berlijn: Springer.

* Vertaling Marc Hebbrecht

De zoektocht naar het ware goud

Bespreking van

ALEX HOLDER (2005). *Anna Freud, Melanie Klein, and the psychoanalysis of children and adolescents*. Londen: Karnac. ISBN 1 85575 375 8, xxiv + 192 pp., £ 22,50

NICOLE VLIEGEN

Vanaf het eerste, inleidende hoofdstuk van *Anna Freud, Melanie Klein, and the psychoanalysis of children and adolescents* maakt de auteur, Alex Holder, de indruk van een ontgoochelde goudzoeker. Op zijn zoektocht naar het ware goud van de kinderanalyse vindt hij vooral een schat aan citaten die het gebrek aan 'echte kinderanalyse' aanklagen, en de analytische kindtherapie beschrijven als een flauwe versie van de kinderanalyse. De kindtherapie leidt minder tot echte verandering, biedt minder materiaal, leidt tot minder hanteerbare negatieve overdracht.

Waar hij het werk van de therapeut als 'even waardevol en analytisch' (p. 7) benoemt als dat van de analyticus, lijkt dit weinig gemeend. Nergens immers geeft hij ook maar

iets weer van wat dan waardevol en analytisch zou zijn aan de analytische kindtherapie. Verder bekritiseert hij de kindtherapeut die zou 'claimen ook kinderanalyses te doen', zonder ooit te bespreken wat de implicaties zijn wanneer de analyticus zonder bijkomende opleiding kindtherapeutisch werk doet. Nochtans verwijst een van de vele citaten (Jongbloed-Schurig 1998), naar de moeilijkheid voor de analytische kindtherapie 'to offer an analytic posture, so that he risks alternating between the poles of analysis and education' (p. 7). Nochtans leer je juist in elke Europese opleiding tot analytisch kindtherapeut om in contact te blijven met je innerlijk analytisch denken temidden van krachtige realiteitsaanspraken, en niet te switchen naar een pedagogisch handelen. Holder idealiseert de frequentie van vijf sessies per week van de twee kinderanalyses die hij tijdens zijn opleiding uitvoerde, evenals die van zijn persoonlijke analyse. Hij geeft aan dat de pioniers van de kinderanalyse — waarvan na eliminatie nog Anna Freud en Melanie Klein overblijven — ook vijf keer per week werkten.

In hoofdstuk 2 gaat Holder vervolgens op zoek naar wie nu die 'echte' pioniers zijn van de kinderanalyse, 'in the proper sense of the term' (p. 19). En — hoe kan het ook anders gezien zijn zeer zuivere definiëring van de kinderanalyse — slechts Anna Freud en Melanie Klein blijven over. Berta Bornstein mag als een vroege kindanalytica worden vermeld, maar andere, door Anna Freud als pioniers benoemde kindanalytici zoals Hug-Helmuth, Müller-Braunschweig, Steff Bornstein en Alice Balint worden na Holders weging te licht bevonden. Ook de door Geissmann en Geissmann (1998) als pioniers genoemde Eugenie Sokolnicka en Sophie Morgenstern, zijn volgens Holder de titel 'kindanalyticus' niet waardig.

Het derde hoofdstuk zit structureel onlogisch in elkaar. Het draagt de titel *Techniek van de kinderanalyse* en omvat drie delen. Eerst wordt via te veel en te lange citaten